

ВСТУПНЕ СЛОВО

Дана книга являється зібранням робіт з Міжнародного симпозиуму „Іван Франко і Серби“, який з 25 по 27 листопада 1996 року відбувся в Новому Саді. Це був, наскільки нам відомо, перший двосторонній науковий форум українських і сербських культурних діячів.

Як відомо, духовні зв'язки між Україною, яка лежить на роздоріжжі Сходу і Заходу, і Сербією, яка в глобальному розумінні відображає балканську модель світу, мають свою вікову традицію. Причому, найчастіше мова йде про такі сербсько-українські взаємовідносини як: двостороння допомога у ширенні писемності, міграційні процеси двох народів, співпраця православного духовенства обидвох країн, розповсюдження друкованої літератури, а також і „братерство по зброї“ у боротьбі з іноземними загарбниками.

Головною метою сербсько-українського товариства з Нового Саду (заснованого 9 березня 1994 р.) являється „плекання і зміцнення культурних, просвітніх, наукових, духовних, промислових та інших видів співпраці між українським і сербським народами“, і в зв'язку з цим, статутом цього товариства передбачено „організування лекцій, наукових засідань і різних видів обміну досвідом стосовно минулого і сучасного життя двох народів за участю науковців, митців і фахівців з різних галузей“. Вже від самого початку свого існування, кероване своєю програмою, Товариство спільно з Матицею сербською та іншими науковими і культурними інституціями з Нового Саду планувало проведення одного наукового форуму на тему сербсько-українських зв'язків. Оскільки ця ідея про співпрацю не знайшла відповідного відгуку серед вищезгаданих, Сербсько-українське товариство вирішило самостійно організувати форум. Доброю нагодою і приводом для цього було відзначення 140-ої річниці з дня народження і 80-ої річниці від дня смерті великого українського велетня Івана Франка (1856–1916). На Річному засіданні Товариства, яке відбулося 9 березня 1996 року, засвоєно пропозицію про проведення Міжнародного наукового симпозиуму

„Іван Франко і Сербія“, а в його рамках і роботу Круглого столу на тему сербсько-українських зв'язків. Обрано Організаційну раду на чолі з замісником голови даного Товариства проф.др. Богданом Косановичем, а проведення засідань Круглого столу довірено голові Сербсько-українського товариства мр. Средое Лаличу і голові товариства Україна-Сербія в м.Києві Івану Юшуку.

Цей Міжнародний симпозіум відбувся на Філософському факультеті у Новому Саді з 25 по 27 листопада 1996 року і викликав велику увагу нашої культурної громадськості. Симпозіум відкрив мр. Средое Лалич, а учасників вітали: декан Філософського факультету в Новому Саді проф.др. Томислав Бекич, поет і керівник української делегації Іван Драч, проректор Львівського державного університету проф.др. Володимир Кирилич і посол України у Сербії др. Вадим Примаченко. Виняткова підтримка була одержана від крайових органів влади, а форум привітав також і голова Виконавчої ради Воєводини Бошко Перошевич наголосивши, що „Франкові погляди на слов'янську єдність і слов'янську спільність винятково важливі та актуальні і по сьогоднішній день“. Для усіх присутніх влаштовано також святковий прийом у Виконавчій раді Воєводини. В цьому нас підтримали і як спонсори прийшли на допомогу й деякі новосадські промислові організації.

На симпозіум відгукнулося двадцять учасників з нашої країни і з України. Усі вони відомі діячі у сфері культури і науки. Українську делегацію очолювали відомий український поет і голова товариства „Україна“ (товариства з питань зв'язків з закордонними українцями) Іван Драч, голова товариства Україна – Сербія“ (Київ) професор Іван Юшук і проректор Львівського університету професор Володимир Кирилич. Особливу увагу викликав приїзд у Югославію дослідника сербсько-українських зв'язків професора Марка Гольберга (Дрогобич). Цей науковець цілий свій робочий вік присвятив дослідженням в цій області, а його книга – дисертація надихнула провідну тему цієї наукової конференції.

Про те, яку цікавість викликав даний форум, найкраще свідчив переповнений кінозал Філософського факультету в Новому Саді в день його відкриття, а й подальші робочі засідання були добре відвідуваними. Ці засідання вели: перше – др. Богдан Косанович і др. Іван Юшук, друге – др. Душан Берич і Микола Ільницький, а третє – мр. Лука Хайдукович і др. Лариса Бондар. Виявилось, що багатосторонні творчі стремління Івана Франка стали зразком для повернення до наших покинутих досліджень сербсько – українських/українсько-сербських зв'язків – суспільно-історичних, наукових і культурних. Відомо, що Іван Франко відіграв головну роль у розвитку української громадської і естетичної думки наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Як творець універсальних масштабів залишив

свій слід на багатьох нивах: як поет, прозаїк, літературний критик, перекладач, публіцист, фольклорист, мислитель, а також і революціонер-демократ... На полі „служіння своєму народові“ Франко аж ніяк не хехтував широкими світовими масштабами. Навпаки, він запровадив ідею „нового людського братерства“ надаючи особливу увагу слов'янським взаєминам, насамперед українсько-сербським зв'язкам. Велику цікавість виявив і до сербського фольклору (особливо до героїчного епосу) і на фаховому рівні писав про його цінність, перекладав наші юнацькі народні пісні і Лазу Лазаровича, висловлював симпатії до босансько-герцеговинських повстань 1875-78 років і до ідей Светозара Марковича, до наших старовинних апокрифних рукописів, підтримував знайомство та вів листування з нашими науковцями і, навіть з коротким візитом побував у Білграді... Тому цілком природньо, що Франкові „сербські теми“ домінували на Симпозіумі у Новому Саді. Цікаво велись й дебати, у декількох тематичних напрямках: 1. Франко і сербська історія (національно-визвольна боротьба сербського народу 1875–78 рр.); 2. Філологічні погляди І.Франка (вивчення сербських апокрифів, ставлення до Вука Караджича, Ватрослава Ягича, Любомира Стояновича і Стояна Новаковича); 3. І. Франко і сербський фольклор; 4. І.Франко, як перекладач з сербської мови на українську (героїчна лірика і Лаза Лазаревич); 5. Франкова концепція слов'янської спорідненості і типологічної близькості з нашими письменниками (Светозаром Марковичем, Йованом Скерличем, Браніславом Нушичем, Ісідорою Секулич, Йованом Йовановичем-Змаєм, Мілошом Црнянським). Про все це кожен читач найкраще дізнається саме із *Збірника*, який знаходиться перед ним.* Мова йде про широкий обсяг тем і проблематик.

Привертає увагу, що *Збірник* рефератів виходить в світ десять років після проведення Симпозіуму, а саме з приводу *150-річчя з дня народження і 90-ої річниці з дня смерті Івана Франка*. До запізнення дійшло в результаті збігу несприятливих обставин (насамперед через суспільну кризу, відповідно недостатню кількість матеріальних коштів необхідних для друку книги). Слід також зазначити, що цей науковий форум відбувся у виснаженій війнами країні званій Союзна Республіка Югославія. До друку книга підготовлена у державі, яка називалася Сербія і Чорногорія, а з друку виходить в самостійній країні, яка називається Республіка Сербія.

---

* Реферати друковані по порядку виступу учасників і у формі запропонованій авторами. Українські науковці надіслали нам і резюме до своїх робіт на англійській мові. На жаль, свої праці не надіслали нам Іван Драч, Павло Рудяков і Маркіян Лубківський.

Зрозуміло, що цей збірник об'єднують реферати учасників даного Симпозіуму. Вони свідчать, що Іван Франко є одним з тих митців, про яких кажуть, що вони пережили свою епоху. Сьогодні, коли виповнюється століття з половиною з дня народження творця ми ще раз пересвідчуємося, що цікавість до його творчості невпинно зростає, зростає кількість та якість досліджень і дослідників його творчості. Можна зазначити, що в цьому збірнику зібрані і освітлені культурно-історичні дослідження, котрі говорять, що Іван Франко - творець, який переріс свою епоху і став й залишається нашим сучасником. Правду кажуть, що знання минулого допомагає в розумінні сучасності та передбаченні майбутнього. Роздуми про творчість таких митців як Франко розширює наш кругозір, вказує на духовні цінності, які допомагають довговічності обидвох, багато в чому близьких, народів, сербському і українському, вчить нас працелюбству, патріотизму і гуманності взагалі.

Дослідження творчих шляхів цієї Людини й таких людей взагалі, як і висот до яких вони піднялися, можуть бути дуже корисними для цієї епохи глобалізації, а разом з тим і епохи нового зросту етнонаціоналізму серед слов'ян. Бути послідовником шляху Франка-філолога, а саме *любослова*, у справжньому значенні цього слова було б корисним для всіх нас. Ми переконані, що такі дослідження сприятимуть взаєморозумінню між народами, про які йде мова, їхньому культурному діалогу, взаємному творчому збагаченню. Це підтвердила і тема Круглого столу: „Перспективи сербсько-українських та українсько-сербських наукових і культурних зв'язків“, який відбувся у продовженні цього симпозіуму. Дискусії з цього форуму надруковані наприкінці книги. Після цих, так би мовити, нотаток йде сценарій мистецького вечора присвяченого 140-ій річниці з дня народження Івана Франка, який 15 травня 1996 року відбувся в Новому Саді (у Студіо М від Радіо Нового Саду). І цей текст сьогодні має документальну (і не тільки документальну) цінність.

На цьому симпозіумі, на підставі зроблених висновків, засвоєно рішення продовжити з організацією та проведенням подібних наукових форумів – у Сербії та Україні навперемінно.

На закінчення хочемо висловити вдячність органам влади, насамперед Виконавчій Раді Воєводини, інституціям, організаціям і окремим особам, які допомогли у проведенні Симпозіуму та у ході з друку цього збірника.

Богдан Косанович

(Превела на українски Оксана Стаціук)